

PŘEDMLUVA

Tato kniha představuje upravenou a zkrácenou verzi habilitačního spisu obhájeného v červnu r. 1965 před vědeckou radou filosofické fakulty University J. E. Purkyně v Brně. Práce na ní začala už v roce 1959. Postupně byly různé její části (mezitím více nebo méně přepracované) uveřejněny v Přehledu vědecké a pedagogické práce kateder marxismu-leninismu, r. V, č. 1, ve Sborníku prací filosofické fakulty brněnské university, ř. G, č. 6, 7, 9 a v Nové myslí, r. 1965, č. 8. Těžiště práce je v problematice propagandy. O otázkách společenského vědomí, zejména veřejného mínění, se pojednává ve vztahu k této problematice.

Délka doby, během níž jsem na knize pracoval, ovlivnila do značné míry její strukturu a obsah. To, co se jevílo jako podstatné před několika lety, pozbylo na významu, kdežto aspekty dříve opomíjené vystoupily do popředí. Sociologická, sociálně psychologická a komunikačně teoretická bádání byla u nás v době, kdy jsem se otázkami propagandy začal zabývat, v samých začátcích, kdežto dnes jsou běžná. Filosofie prodělala během těchto let u nás takový vývoj, že většina z toho, co se na jejich počátku jevílo jako nové a progresivní, dnes už zastaralo. Dodatečnými úpravami nebylo už možno respektovat všechny důsledky, které z tohoto vývoje plynuly pro zpracování zvolené tematiky. Zejména nebylo možno práci koncipovanou původně jako převážně filosofickou přeměnit na sociologickou, sociálně psychologickou nebo politologickou, přestože problematika propagandy sociologický, sociálně psychologický a politologický přístup jistě vyžaduje. Kniha si proto také nečiní nárok na to, aby byla ucelenou teorií propagandy.

Doufám ovšem, že se mi v ní podařilo ukázat některé teoretické aspekty propagandy jakožto komunikačního procesu zejména ve vztahu ke struktuře společenského vědomí a jeho ideologické a poznávací funkci. Můj zájem právě o tyto aspekty pramení ze zkušeností poválečných let, kdy mě zaujalo využívání starých forem společenské mentality při šíření nových ideologických obsahů v komunistické propagandě, a z diskusí let 1956–57 o vztahu teorie a propagandy. Nemalým zdrojem inspirace mi byly konečně některé knižní publikace, ze kterých bych vyzvedl zejména Schaffův Úvod do sémantiky (133) a Habermasovo dílo o veřejnosti (42).

Můj dík patří všem, kteří mi k práci dali své cenné připomínky, zejména prof. dr. Bedřichu Pšírovi, prof. dr. Ludvíku Tošenovskému, CSc., doc. dr. Ladislavu Tondlovi, DrSc., PhDr. Erice Kadlecové, CSc., a kolektivu bývalé katedry dialektického a historického materialismu University J. E. Purkyně v Brně.

Brno, duben 1967

